

պահել Լանգուշեայ Թագաւորի համար, իսկ այն զուգորդին, որոնց զիտաւորն էր Լանգուշեայ կայսրը, հինգ շարաք սուգ պահել: Ղրանով, սակամ է հրամանի մէջ, զորքերը կապալցուցանեն, որ նրանք բաժանուած են իմ խորին տիրութիւնը իմ ամենամօտ բարեկամ և քոջ որդու մահուան առիթով և մի և նոյն ժամանակ կը յարգեն Լանգուշեայ Թագաւորի առանձին բարեկամութիւնը և սերը դէպի գերմանական զօրքերը: Առ ժամանակ զնոյն է, որ գերմանական թագաւորանոցը մի քանի գնեւորներն և բարձրատիման անձանց հետ կուգեալով Ս. Պետերբուրգ Լանգուշեայ կայսրի յաղարկաւորութեան հանդիսին ներկայ գտնվելու համար: Մարտի 3-ին գերմանական կայսրը ընդունեց յայտատու գի նախագահին, որը յայտնեց նրան Գերմանիայի ներկայացուցիչներն ցաւակցութիւնը պատահած զոհողութեան առիթով: Կայսրը յանձնեց նախագահին շնորհակալութիւն յայտնել յայտատուին նրա համակրութեան համար:

Բերլինից հաղորդում են հետեւեալ տեղեկութիւնները: Այստեղ զարմեալ լուրեր տարածվեցան իմա Լացֆելցի յանձնարարութեան անաջողութեան մասին: Բայց ո՞վ կարող է խմանալ, թէ իմա Լացֆելցին ինչպիսի յանձնարարութիւն է տրված: Ամենքը կարծում են, որ այդ յանձնարարութիւնը խաղաղասիրական բնուորութիւն ունէր, նա պէտք է համոզեր Բ. Գրանը զինուորին անել: Բայց պէտք է ի նկատի առնել, որ գրանը ներքալական կարծիքներ են և փաստերով չեն ապացուցված: Այստեղի արժանահաւատ շրջանների մէջ միայն յայտն էին յայտնում խաղաղութիւնը պահպանելու մասին: Ինչ կը վերաբերի իշխան Բիսմարկի զմտադրական կարծիքին, նրան ոչք չէ լսել, որովհետեւ իշխանը բոլոր ժամանակ լուրիւրիւն է պահում յայտնելու իշխանի խաղաղութիւն պահպանելու մասին: Եթէ Թիւրքիայի և Բուլղարիայի մէջ առանձնացած պատերազմ կը լինի, Թիւրքիան կը յաղթի և Աւստրո-Սերպիան կարող է ստանալ Միտրովցայ Բալգարացիներն էլ կարող են այդ պատերազմից օգուտ քաղել, որովհետեւ Գերմանիան նրանց դէմ ոչինչ չունի: Աւստրո-Սերպիան և Գերմանական կառավարութիւնները Արեւելեան Բուլղարիայի հետ միացնելու մտքի հետ փոքուց հաշտվել են և մի և նոյն ժամանակ կարծում են, որ անհնարացած Բալգարիան միակ է, որ կարող է ընդգրկմադրել Աւստրոսլոնի ազդեցութեանը: Միայն Յրանսիան կարող էր ընդգրկմանայ այդ գործին, բայց նրա համար էլ փոքուց պատրաստութեամբ է փարձատրութիւն ճանխի մէջ:

ԹԻՒՐԿԻԱ

Աթմանուլ լրագիրն իւր ուրբաթ աւուր թուոյն մէջ հետեւեալ հասուածն հրատարակած է.
«Հայաստանէն հասած միշտ իրարմ աւելի տխուր լուրերն յիշել կուտան ամենուն որ եթէ բնական է որ կառավարութիւնը մանաւանդ այսօր զբաղի Լեյլենական խնդրով, յորմէ կրնայ պատերազմ ծագիլ, պէտք չէ մտնայլ նաեւ որ հայկական խնդիր մ'ալ կայ: Հայոց երկայնամտութիւնն ու համբերատարութիւնն, որուն այնչափ

բազմաթիւ հաւատարմերը առած են մինչև ցայսօր, ոչ թէ մոռացում կամ անտարբերութիւն պարտի հրաւիրել, այլ ընդհակառակն՝ հոգածութեան շարժառիթ պարտի լինել, որովհետեւ այդ տարաբաղ ժողովրդեան կացութիւնն երթալով աւելի ողբալի կը լինի:

«Ստար երկիրներէ հասած օգնութեանց հակառակ, տակաւին զգալի եղող սովին տառապանքներէն զատ, շատ տեղեր տեղական աւազակութեանց վրայ քրդական բազմաթիւ հրոսակմբոց ներկայութիւնն ալ կաւենայ, որք պարսկական զօրքերէն յետ մղուելով՝ կուգան իրենց կրած ձախողութեանց վրէժն Սմանեան հպատակաց ամենէն խաղաղ ժողովուրդներէն հանել:

«Այսպէս, Լեքերիկի նահանգին արդէն առաջին այցելութիւն մի առած էին քիւրդներն՝ իրենց արշաւանաց համար ծանրայեղած ժամանակ: Այս առաջին այցելութիւնն յիտունի չափ զիւղերու աւերմամբ նշանաւոր եղաւ:

«Այժմ նոյն քիւրդերը Պարսկիւնէն յետ մղուելով զարմեալ նոյն նահանգն են, նորէն աւարի տուին զայն, և թըշուառ բնակչաց բնակարաններուն մէջ գետնեղուցան, որք արդէն ինքզինքնին ապրեցնելու անկարող, հարկադրեալ են այդ աւազակաց ալ տարուստ անպատճառ հոգալ:

«Եւ այդ քուրդերը, կրսնն այս լուրերը առաջ հեռագրեր և նամակք, տեղական իշխանութեանց կողմ լաւ ընդունելութիւն գտած են: Վերջապէս տեղական իշխանութիւնը, փոխանակ նահանգին քան հազար գրիւ ցորեն մատակարարելու, որք Կ. Պոլսէն եկած հրամանաց վրայ խոտացուած էին, կը պահանջեն որ նահանգը կանխաւ իրեն փոխ տրուած ցորենը հատուցանէ: Այս իրողութիւնները մանրամասնարար նկարագրող և Կ. Պոլիս ուղղեալ աղբրագրող մի՞ն աւելի թըքաց ստորագրութիւն կը պարունակէ քան թէ հայոց:

«Ահաւասիկ Կ. Պոլիս հասած բազմաթիւ նամակաց միոյն բովանդակութիւնը, զոր նմանօրինակ գրութեանց մէջն ըստ զիպոց առինք, և չեմք ուզեր միւս գրութեանց բովանդակութիւնն ընել: Այնչափ սրտառմով է նոցա պարունակութիւնը:

«Գալով տեղական իշխանութեանց կողմ քուրդ աւազակաց եղած համակրական ընդունելութեան, վայրկեան մ'իսկ չեմք ուզեր ընդունիլ, որ ասոնք Կ. Պոլսէն գրուցած հրամանաց համեմատ շարժած են: Ընդհակառակն՝ համոզված եմք որ պատճառը պաշտօնատարաց և քրդաց միջև եղած համաձայնութիւնն է զարմեալ, որ շատ անգամ հաստատուած իրողութիւնն է:

«Եւ հաւատամք զարմեալ որ Սմանեան պաշտօնատարք՝ թէ ընդհակառակն՝ կոյսերական կառավարութիւնէն հրահանգներ ստացած են, որք իրենց կը պատուիրեն խոտարարաց և աւարտուաց դէմ պաշտպանել պարկեշտ և անձուէր ժողովուրդն և օգնութեան ձեռն կարկառել նմա, բայց ահա անգամ մ'ալ պէտք կը լինի հաստատել թէ ինչպէս կը զործադրին այդ հրահանգը:

«Փանկոց անգամ ըսած եմք արդէն թէ Հայաստանի մէջ գտնուող պաշտօնատարք, թերեւ առ երկուդի, բայց աւելի հաւանականաբար ուրիշ նուազ խոտարանելի պատճառներով ընդհանրապէս տեսակ մը համաձայնութիւն կը գոյացնեն քրդաց

զիտաւորներուն հետ, այն քրդաց, որ քոյոր տեղացի խաղաղ ժողովուրդները կը հարստահարեն թէ թուրք և թէ քրիստոնեայ:

«Արեւմե պէտք է որ Բ. Գուրը խոտութիւն բանցնէ այդ պաշտօնատարաց դէմ: Մինչև որ վարչական մարմինը խնամով մաքրելու չը ձեռնարկուի, այդ երկիրներու բնակիչք թշուառ պիտի լինին միշտ:

«Զեմք վախճար ըսելու որ այս միջոցը ձեռք առնելու համար ժամանակն ստիպողական է: միջոց մը, որ այնչափ անգամ խնդրուած, շատ անգամ խոտացուած և միշտ անկատար կերպիւ զործադրուած է:

«Սակ մարդասիրական խնդիր մը չէ այս, այլ կառավարութեան համար կրկին շահ կայ թէ թուրքերն և թէ քրիստոնեայներն ազատելու այդ սոսկալի կացութեանէն, յորում մոռցուած կը թուին: Վերջոյնեալ զաւառներն այն ասան միայն հասցիւ պիտի բերեն երբ ապահովութիւնն հաստատուի: Բ. Գուրը մեծագոյն շահ մ'ունի կանխելու այն գիտողութիւնները՝ զոր պիտի ընեն իրեն եւրօպական տէրութիւնք Պերլինի դաշնագրին 61-րդ յօդուածին նկատմամբ, երբոր հելլենական խնդիրն որ և իցէ կերպիւ կարգադրի:»

(Մասիս)

ՍՈՎԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

«Գ. Գ. Յոփորեան ազգանունով մէկը նամակ է գրել «Times» լրագրի խմբագրին, որի բովանդակութիւնը հետեւեալն է: Տէր, ինդրեմ սովեկոց կենտրոնական յանձնաժողովի տեղեկագիրը ուղարկէք հայոց պատրիարք արք. Ներսէսին: Անցեալ 1880 թւի ընթացքում ժողովի և բաժանվել է վերջոյնեալ կենտրոնական յանձնաժողովի միջոցով 28,000 անգլիական լիբա, (մեր փողով մատուցուած 280,000 լուրի կանխ): Անտարակցս այդ զուամբով շատ բարեբարութիւններ կատարվել են, բայց միանգամայն և յայտնվել է, որ այդ զարմանք մի տկար միջոց է այն բազմապատկիւ շարեաց դէմ, որ սովը հազարաւոր զոհեր առնելով պատճառել է Հայաստանին: Մեր հայրենիքի ցորենի արդիւնաբերութիւնը, որ միջին թւով տարեկան լինում է 21,000 սամար, 1,600 սամարի է իջել: 1877 թւին արշաւներ գտնում էին 36,000 հատ: Այս տարի նրանց թիւը 3,700-ից ևս պակաս է: Ուրեմն, բացայայտ է, որ եթէ այդ զարմանալի կերպով կազմված յանձնաժողովի նիւթական միջոցները չը զօրացնեն Հայաստանի սովալուի ժողովուրդի բարեկեանքի կողմից, այն ժամանակ մինչև այժմ եղած օգնութիւններն ևս զուր կանցնեն և սովը անխնայ կտորած կանի: Հայերը փոստահալով իրանց բարեմասնութիւնների վրա և պարծենալով իրանց զիւրքով, որ ունեն քրիստոնէութեան պատմութեան մէջ, հաւատում են, որ նրանք մէկ օր նշանաւոր քաղաքակրթիւ ազդեցութիւն կունենան Արեւմտեան Ասիայում, միայն եթէ այսօր նրանց օգնեն այս սարսափելի ռեզութիւնից զուր քալու:

ՍՊԱՆԻԱ

Լրագիրների մէջ կարգում ենք հետեւեալ տեղեկութիւնները: Սպանիայի այժմեան դրութիւնը շափազանց հետաքրքիր է, ուրովհետեւ կառավարչական միակողմանի ձեռք փոխում է սահմանադրական ձեռք կանգնող և կառավարչական միջոցների ձեռք և միակողմանի կառավարութիւնը պետական և հատարական կենտրոն մինչ այն աստիճան

առանձնացրեց, որ կարծես Սպանիան մեռել էր: Կղերական և յետադիմական ազդեցութիւնների շնորհիւ ժողովուրդից կատարվալս բաժանված սպանիական թագաւորը ստիպված էր կառավարել երկիրը ազգային ժողովի աննշան մեծամասնութեան օգնութեամբ, որին ժողովուրդը բոլորովին չէր համակրում և որ միեւնոյն թեան կոյր զօրծիք էր զարմել: Այդպիսի գործունէութիւնը զանազան հանգամանքների շնորհիւ անկարելի դարձաւ և կառավարութիւնը ստիպված էր փոխել իր ուղղութիւնը:

Կառավարութիւնը յանձնվեցաւ սահմանադրական Սպանիային, որ ծանօթ է Եւրոպայի պետական կառավարչական եղանակների հետ և որ չափաւոր կարծիքների տէր մարդ է: Բայց որովհետեւ նա կղերական չէ, յետադիմականները նրա դէմ քաջարմալ և զազանի կախ սկսեցին: Այդ կուսի մեծ բաժանութիւնները հետաքրքիր են զարմում: Սպանիայի այժմեան դրութիւնը, իրանց թագաւորի կողմնակիցներ ցոյց տալու և միևնոյն ժամանակ նրան զազանի կերպով փոս փորոց մարդիկ զեռ յոյս ունեն, որ յաղթող կը հանդիսանան:

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԿԻԱՅԻՆ

Կ. Պոլիս, 1 մարտ 1881

Գիտաւոր աստղի պէս կերելի ու կանխելութեան մեր գրաւորի և աշխարհաբանի խաղը: Այս անգամ դիտաւորաց լուրն զգաւոր պաշտանքով կը ներկայանայ: Գեղեցիկ սեռ իր նամակաւորութիւնը շնորհով է նմա, և եթէ թիւ մը աւելի բարակ քաղաքակրթութեամբ ըլլայիք, պիտի պարտաւորէիք յաղթանակը գրաւորի թղթով: Պատերազմը սկսել է: մարտի դաշտը Մասիս ու թէ բնական է: Մեր և երկատար, մանչ ու աղիկ, դիտուն, աղետալալուչ նետուած են, բարեխոս ունենալով Արտաւան և Ուլիսթական աստուածներն ու տառապանքները: Բայց ընդ քաջաց կուտին:—Ինչ կը տեսն, ինչ կը գրեն, այս մասին տեղեկութիւն մը սպասէք, զի ոչ մէկ յոգուածը ամբողջ կորչաւ: Կառավարութիւնը ունեցանք: Ամենք ինչ գիտենք են:— Այս խնդրոյ չափ գուցէ անմեղ լըլլան կաթոլիկոսական խորհրդեր, որ թիւ անգամ հրապարակեն կանխելութեան: Նորէն խաղը լուր: (Ռուսաստանի նայրը Վ. Կաթողիկոս տաղալու սկսած են:—գոյա կը նայրդէ: Հայր և զինք և միւս թիւրքերը կը կրկնեն: Հայր և զինք ու նմանք կը բարեկանն ոչ թէ կաթոլիկոսի դէմ այսպիսի զօրքեր ընկնուղ համար, այլ թէ Կ. Պոլսոյ նայրն որ երկար տանէ չը յիշուին կարտ մնացած են ինչու չը պիտի մտանակցեն այս ողբերգութեան: Լուր ինքնին անհաւատալի թուեցաւ և կարեորութիւն չը ստացաւ: Բայց յայտնի է թէ ամենք ալ կը փափաղին որ Վ. Կ. Հայրապետը աւելի սիրուի, աւելի յարգուի ժողովուրդին: Պ. Ն. կողմնակց Մասիս մէջ ուսեացուց մտքի գրած յոգուածներովը ցոյց կուտայ թէ էլ միտնայ անտարբերութեամբ ու յամառութեամբ կը դիմուն: Այս տեղեկութիւնը խիստ վատ տղ պատուութիւն բրաւ: Ո՞վ է, ինչ է այդ տէր Կալուստը: Կը պարծենանք թէ մեր եկեղեցին ժողովուրդին է, սակայն ազգին ամենէն կենսական շունքը մատուած են մի քանի տեղեկանքներու: ազգը զգոն է: ո՞վ մտիկ կընէ: Ո՞վ պիտի երթայ այս բռնապետութեան վերջը: ուսիկց կան, որոնք են այդ Մանկունքները: այդ Կալուստները, որոց խաղալիք եղած ենք: Կը կարծուի թէ Ազգ. ժողովը վերջապէս պիտի պարտաւորի նաեւ կաթոլիկոսին կերպով Թիւրքիայի նայրն իրանց ցաւակցութիւնը յայտնել: Ինչպիսիք ենք: Կը չարմալի կը չարմալի ամենական կարգերու մէջ: Բայց առ այժմ այդ ժողովը գոհունակութիւն կը յայտնէ: Արեւելեան 17,000 բուրջներու մասին էլ խմբածն ընդունած պատասխաններն համար: Այդ նուիրներն, կըսէ կոնգրակը, 21,000 գոհունակ տեղեկներ է, որով գտած են 21 տոնոս հոգով 9/5: Ասոնց տեղեկներն մէկ մարդ